

WWW.IRC.IR
INFO@IRC.IR

حمایت از تولید ملی در سیره عالمان و نخبگان

شناسه: محمدی متکازینی، علی، ۱۳۴۸ -
و نام پدیدآور: حمایت از تولید ملی در سیره عالمان و نخبگان / علی محمدی متکازینی
و سید محمد حسین حسینی هرنندی.
مشخصات نشر: قم: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۱.
صامت ظاهری: ۲۱۶ ص.

ISBN: 978 - 964 - 514 - 265 - 8 : ۶۵۰۰ تومان

و تعبیر مهرست نویسی: فبیا
ه انواع: مجتهد علما -- نظریه درباره تلاش و تقلا
ر ضوع: تلاش، رفتار -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع: بهادان -- اخلاق
موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- سرگذشتنامه
موضوع: خودنمایی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع: اسلام -- کار
شناسه افزوده: حسینی هرنندی، سید محمد حسین، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی
رده بندی کنگره: ۸۱۳۹۱ - ۵۱۴ - ۲۶۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸
رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۸۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۲۳۴۶۱
مؤلفین: سید علی محمدی متکازینی، سید محمد حسین حسینی هرنندی
ناشر: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما
ناظر ویراستار: ابوذر هدایتی
ویراستار: رقیه جاوشی
حروف چینی: سمیه مرادی، حسینه باقری و مرضیه معارف و ...
نمونه خوان: دنیا یاراحمدی
صفحه‌آرا: محمد صادقی
چاپ: اول / ۱۳۹۱
شمارگان: ۱۲۰۰ جلد
شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۱۴ - ۲۶۵ - ۸
قیمت: ۶۵۰۰ تومان

کلیه حقوق © محفوظ است
نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما
تلفن: ۲۹۱۵۵۱۱ - ۲۵۱ - ۰۲۵۱ - ۰۲۹۱۵۵۱۰
تهران: خیابان جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیر زمین
تلفن: ۲۲۱۶۴۹۹۷ - ۲۲۰۱۴۷۳۸ - ۲۱ - ۰۲۱ - ۰۲۲۱۶۴۹۹۷
دفتر خراسان: مشهد، خیابان امام خمینی (ع)، جنب باغ ملی، ساختمان صبا،
طبقه سوم؛ تلفن: ۲۲۱۵۱۰۸ - ۵۱۱ - ۰۲۲۱۵۱۰۶

فهرست مطالب

۱۳		دیاچه
۱۵		مقدمه
۱۹		فصل اول: کلیاتی در باب تولید و بررسی اندیشه اسلامی
۱۹		۱. نگاهی به شعار سال
۱۹		الف) حکمت نام گذاری
۲۱		ب) ارتباط شعار امسال با شعارهای سال های گذشته
۲۲		۲. کلیات و مفاهیم
۲۲		الف) خود کفایی
۲۳		ب) عالمان دینی
۲۴		ج) نخبگان
۲۵		د) اقتصاد
۲۶		هـ) تولید ملی
۲۷		و) پی آمدهای تولید ملی
۲۹		ز) الزامات تولید ملی
۲۹		یک- احساس مسئولیت عمومی و عزم ملی
۲۹		دو- فرهنگ سازی

- سه- هم افزایش ظرفیت ها، بسیج استعدادها و سرمایه های انسانی و مادی ... ۳۰
- چهار- ایجاد و تقویت زیرساخت ها ۳۰
- پنج- انگیزه دینی و تکلیف شرعی ۳۰
- شش- رقابت پذیری ۳۱
- هفت- دانش محوری و تولید دانش ۳۱
- هشت- تشویق و ترغیب ۳۲
- نه- آراء ترویج تفکر جهادی در برابر تهاجم اقتصادی دشمن ۳۲
- ده- غفلت زدایی ۳۲
- یازده- ایجاد تعادل و تناسب، میان تولید و مصرف ۳۳
- دوازده- عزم ملی در مصرف کالاهای داخلی ۳۳
- سیزده- تبادل و عدالت توزیعی ۳۳
۳. تولید از منظر اسلام ۳۴
- الف) مباحث ادیان در تولید، از منظر اسلام ۳۶
- یک- ایجاد امنیت اقتصادی ۳۶
- دو- تقویت جامعه ۳۷
- سه- قاعده نفی سبیل ۳۷
- ب) زمینه سازی حکومت اسلامی برای کار و تولید ۳۸
۴. سیره عملی اهل بیت (علیهم السلام) ۳۸
- الف) پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) ۴۲
- ب) حضرت علی (علیه السلام) ۴۳
- ج) امام حسن مجتبی (علیه السلام) ۴۴
- د) امام سجاد (علیه السلام) ۴۵
- ه) امام باقر (علیه السلام) ۴۶
- و) امام جعفر صادق (علیه السلام) ۴۷
- ز) امام موسی کاظم (علیه السلام) ۴۷

فصل دوم: حمایت از تولید ملی در سیره عالمان دینی و نخبگان ملی.....	۵۱
اول: عالمان دینی	۵۱
۱. شیخ بهایی	۵۲
الف) زندگی نامه.....	۵۲
ب) سیره	۵۴
ج) پیام	۵۷
۲. محمد اقرحید بهبهانی	۵۷
الف) زندگی نامه.....	۵۷
ب) سیره	۵۸
ج) پیام	۵۹
۳. حکیم فرزند ملاهای سنواری	۵۹
الف) زندگی نامه.....	۵۹
ب) سیره	۶۰
ج) پیام	۶۱
۴. علامه میرحامد حسین هندی	۶۱
الف) زندگی نامه.....	۶۱
ب) سیره	۶۳
ج) پیام	۶۳
۵. آیت الله آخوند ملاحسین قلی همدانی	۶۴
الف) زندگی نامه.....	۶۴
ب) سیره	۶۶
ج) پیام	۶۶
۶. آیت الله سید محمدکاظم یزدی	۶۶
الف) زندگی نامه.....	۶۶
ب) سیره	۶۷
ج) پیام	۷۰

۷. شهید آیت الله سید حسن مدرس ۷۰
- الف) زندگی نامه ۷۰
- ب) سیره ۷۲
- ج) پیام ۷۴
۸. بیانیه علمای اصفهان ۷۵
- پیام علمای اصفهان ۷۷
- آخوند ملا محمد کاظم خراسانی ۷۷
- الف) زندگی نامه ۷۷
- ب) سیره ۷۸
- ج) پیام ۸۵
۱۰. آیت الله حاج آقا نور الله اصفهانی ۸۵
- الف) زندگی نامه ۸۵
- ب) سیره ۸۶
- ج) پیام ۹۴
۱۱. ملا فتح الله اصفهانی (شیخ الشریع) ۹۴
- الف) زندگی نامه ۹۴
- ب) سیره ۹۵
- ج) پیام ۹۹
۱۲. آیت الله حاج شیخ محمد تقی بافقی ۹۹
- الف) زندگی نامه ۹۹
- ب) سیره ۱۰۰
- ج) پیام ۱۰۰
۱۳. آیت الله حاج آقا حسین طباطبائی قمی ۱۰۱
- الف) زندگی نامه ۱۰۱
- ب) سیره ۱۰۲
- ج) پیام ۱۰۴

۱۰۴	۱۴. آیت الله سید محمد تقی خوانساری
۱۰۴	الف) زندگی نامه
۱۰۵	ب) سیره
۱۰۶	ج) پیام
۱۰۶	۱۵. آیت الله میرزا محمد تقی شیرازی
۱۰۶	الف) زندگی نامه
۱۰۸	ب) سیره
۱۰۹	ج) پیام
۱۰۹	۱۶. آیت الله شیخ محمد کوهستانی بهشهری
۱۰۹	الف) زندگی نامه
۱۱۰	ب) سیره
۱۱۱	ج) پیام
۱۱۱	۱۷. حضرت آیت الله مرعشی نجفی
۱۱۱	الف) زندگی نامه
۱۱۲	ب) سیره
۱۱۳	ج) پیام
۱۱۳	۱۸. علامه سید محمد حسین طباطبایی
۱۱۳	الف) زندگی نامه
۱۱۷	ب) سیره
۱۱۷	ج) پیام
۱۱۷	۱۹. آیت الله العظمی امام خمینی ره
۱۱۸	الف) زندگی نامه
۱۱۹	ب) سیره
۱۲۴	ج) پیام
۱۲۴	۲۰. حضرت آیت الله سید علی حسینی خامنه ای
۱۲۴	الف) زندگی نامه

- ۱۲۷..... (ب) سیره
- ۱۴۶..... دوم: نخبگان ملی
- ۱۴۶..... ۱. رشیدالدین فضل‌الله همدانی
- ۱۴۶..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۴۸..... (ب) سیره
- ۱۵۸..... (ج) پیام
- ۱۵۸..... ۱. ادرعلیشیرنویسی
- ۱۵۸..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۵۹..... (ب) سیره
- ۱۶۰..... (ج) پیام
- ۱۶۰..... ۳. کریم‌خان زند
- ۱۶۰..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۶۲..... (ب) سیره
- ۱۶۳..... (ج) پیام
- ۱۶۴..... ۴. امیرکبیر
- ۱۶۴..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۶۵..... (ب) سیره
- ۱۷۲..... (ج) پیام
- ۱۷۳..... ۵. حاج محمدحسن امین‌الضرب
- ۱۷۳..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۷۵..... (ب) سیره
- ۱۸۵..... (ج) پیام
- ۱۸۵..... ۶. برادران علی و حسین همدانیان
- ۱۸۷..... (الف) زندگی‌نامه
- ۱۸۷..... (ب) سیره
- ۱۸۸..... (ج) پیام

۱۸۸	۷. سید رضا فیروزآبادی.....
۱۸۸	الف) زندگی نامه.....
۱۸۹	ب) سیره.....
۱۹۱	ج) پیام.....
۱۹۲	۸. پرفسور سید محمود حسابی.....
۱۹۲	الف) زندگی نامه.....
۱۹۴	ب) سیره.....
۱۹۶	ج) پیام.....
۱۹۶	۹. دکتر سید باقر آشتیانی.....
۱۹۶	الف) زندگی نامه.....
۱۹۸	ب) سیره.....
۲۰۲	ج) پیام.....
۲۰۳	۱۰. شهید حسن تهرانی مقدم.....
۲۰۳	الف) زندگی نامه.....
۲۰۶	ب) سیره.....
۲۰۷	ج) پیام.....
۲۱۱	کتاب نامه.....
۲۱۱	کتاب.....
۲۱۶	نشریه.....
۲۱۶	پایگاه الکترونیکی.....

دیباچه

حرکت جامعه بشری به سوی معتزیت و رسوخ دین در جنبه های مختلف زندگی، در عصر جاری روبه فزونی رگش است؛ چرا که قدرت معنوی و اجتماعی دین، در کاهش ستم و گرایش های مصلحت طلبانه مبارزه با یغماگران اقتصادی و غاصبان سمت های سیاسی، بیشترین نقش را داشته است.

حفظ و تقویت رویکرد جامعه بشری به دینداری، نیازمند ارتباط مردم با عالمان دینی است. ارتباط مردم با عالمان دینی، افزون بر جنبه مذهبی، می تواند مسائل کلان اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را نیز پوشش دهد.

عالمان دین در طول تاریخ از جایگاه اجتماعی والا و ارزشمند برخوردار بوده و در چشم و دل مردم، قداست و اعتبار فراوانی داشته اند. انسان ها با فطرت پاک الهی، پیام های آسمانی را باور دارند و عالمان دین را به عنوان مفسران مترجمان و پاسبانان امانت آسمانی و سخن خدای می شناسند. ازاین رو، روحانیت شیعه، همیشه قدرتی الهی و مردمی بوده اند که با عنایت الهی و حمایت مردمی، قدرت های استبدادی و استعماری و صاحبان زر و زور را در

دنیای اسلام مهار کرده و با شیوه‌های گوناگون، مظلومان را از چنگ ظالمان رها بخشیده‌اند.

امروزه روشن شده است که اگر توانایی رسانه در جامعه‌پذیری، بالا باشد، می‌تواند افکار و خواسته‌های خود را در طیف‌های گوناگون، به جامعه منتقل کند و بهره‌های خوبی به دست آورد و آن نیرو نیز می‌تواند محور دگرگونی‌های جامعه باشد.

در این بیان شایسته است از این ظرفیت بهره‌بریم و با توجه به سال ۱۳۹۱ که سال «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» است، اندیشه و تجربه‌های ارزشمند مقام معظم رهبری را برای نسل جدید ترسیم کنیم.

از این رو، این اثر ارزشمند است برای معرفی نقش عالمان دینی و نخبگانی که با عمل خود، در راه استقلال جامعه اسلامی گام برداشته‌اند. نگارش حاضر در فرصتی اندک توسط پژوهشگران این سند آقایان سیدعلی محمدی متکازینی و سید محمدحسین حسینی هرنندی فراهم آمده است. امید است دست‌مایه‌ای برای برنامه‌سازان رسانه ملی باشد.

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

مقدمه

بشر از همان گام نخست زندگی خویش، دانست که از یک سو برای بهتر شدن و رشد و تعالی آفریده شده و از سوی دیگر، این توانایی و اختیار در فراراه عمر وی قرار گرفته است. بر این اساس، سیر تکاملی انسان، بر اساس توجیه الهی و از آن میان در اسلام، به تربیت روحی و پرورش مقام و منزلت انسانی توجه فراوان شده است. اگر چه در سیر تکاملی انسان، مبحث‌هایی چون تشویق و تبیین، انذار و تبشیر، موعظه و نصیحت و در یک کلام راه کارهای نظری متعده مطرح می‌شود، بدیهی است برنامه‌های عملی، همیشه مؤثرترین راه کار است. این چنین است که وجود الگوها و سرمشق‌های بزرگ در زندگانی انسان‌ها وسیله مؤثری برای تربیت و رشد انسان‌ها بوده است. آموزه‌های انسان‌ساز اسلام نیز که نشانی از کامل بودن آن دین الهی می‌دهد، پر است از آن الگوها.

نوح با شکیبایی اش، ابراهیم در ادبش، اسماعیل با تسلیم خود، ایوب با صبرش، یوسف با عفوش، موسی با شکرگزاری اش، سلیمان با تواضع خود و بالاخره پیامبر گرامی اسلام ﷺ با خلق عظیم خویش، اسوه‌ها و الگوهایی برای

انسان کمال جو هستند. این الگوها گرچه آراسته به زیور عصمت بودند، بر اساس اندیشه‌های اسلامی، گام نهادن در مسیری که آنان پیموده‌اند، امری شدنی است. این سیر در مکتب تشیع، با بهره‌گیری از احادیث امامان علیهم‌السلام و سیره عملی و اجتماعی آنان، به وسیله بزرگان مذهب، تبیین و ترویج شد و خود نیز ره‌یابان آن طریق و اسوه‌هایی برای فرد فرد جامعه اسلامی به شمار آمدند.

یکی از مباحثی که نقش علما و مراجع شیعه، به عنوان مرزبانان حریم اعتقادی تشیع، در آن نمایان و بارز شده، سیره اقتصادی آنان در زندگی شخصی است. آنها به سبیل وظایف‌ای که در محافظت از هویت و کیان اسلامی دارند، در این بعد از زندگی اجتناب از این هم نه تنها در مقام قول و گفتار، بلکه در عمل و کردار خویش نیز راه پیشرفت و توسعه سیره اسلامی و انسانی را نشان داده‌اند. در مبحث اقتصاد، وابسته نبودن، یک رزمینه‌هایی بود که بزرگان جامعه شیعی، با گفتار و کردار، وارد آن صحنه شدند.

آنها با روشن‌نگری‌شان درباره دگرگونی‌های باور مسلمانان، در پی آن، سلطه‌گری سیاسی و اقتصادی بیگانگان بر کشورهای اسلامی، حرکت - نهادگونه کردند و با تمسک به آیه شریفه «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كُفْرًا» (نساء: ۱۱۴) به منظور احیای عزت اسلام، جنبش تحریم کالاهای غیر ضرور خارجی و حمایت از تولیدات داخلی را سامان دادند.

دولت‌های استعماری از سال‌های پایانی قرن هجدهم و در طول قرن‌های نوزدهم و ۲۰ میلادی، کشورهای اسلامی را مستعمره خود کرده‌اند، ولی عالمان دین‌مدار، در برابر هجوم‌های بی‌امان استعمارگران، با استناد به قاعده «نفی سبیل» ایستادگی را

معنا و برای آن کاربرد تازه‌ای پیدا کردند. همین مبارزات بود که راه نفوذ و سلطه بیگانگان و استعمارگران را تا حدی سد کرد.

علمای شیعه، افزون بر حیات بخشی دوباره معنوی و فرهنگی مسلمانان و جای‌گیری از فلج شدن قدرت منطقی و نیروی تشخیص مردم و وابستگی آنان به استعمار، در مبارزه اقتصادی با دشمنان و آگاه‌سازی و تهییج توده‌ها، نقش مهمی را ایفا کرده‌اند. بر آنها یکی از اساسی‌ترین روش‌های مقابله با نفوذ و استعمار دشمنان، تحریم اقتصادی کالاهای بیگانه می‌دانستند که موجب تقویت و شکوفایی اقتصادی ملی نیز می‌شود. علما و مفاخر ایران به ویژه در دوران معاصر، با پی بردن به فعالیت‌های استعماری دشمنان اسلام در زمینه اقتصادی، برای تقویت اقتصاد داخلی و حمایت از تولید ملی و تحریم کالاهای خارجی اقدامات ارزشمندی انجام دادند و راه را بر روی نفوذ بیگانگان بستند. علما و اندیشمندان دینی کسانی هستند که در مقام تبیین و تبلیغ آموزه‌های دینی برآمده و در طول حیات خویش در حدود توانایی و امکانات خود به ترویج ابعاد مختلف زندگی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی پرداخته و آن را نهادینه ساختند. ایشان علاوه بر مقابله اقتصادی با بیگانگان، تلاش نمودند تا در راستای تقویت جامعه اسلامی و بنیه مادی آن، مسلمانان را به سمت و سوی تولید داخلی و بهره‌گیری از محصولات موجود هدایت نموده و همگان را به مصرف دسترنج مؤمنین سوق دهند. پس نقش‌آفرینی و سیره عالمان دین‌مدار در زمان مقتضی و مبارزه با اجناس خارجی در جبهه قلم و زبان و همچنین روی آوردن به دسترنج مردم جامعه خود، دست‌آوردهای گوناگونی داشته و خواهد داشت. در این میان، نباید نقش نخبگان را نادیده گرفت.

ایشان هم به جهت پای بندی به آموزه های دینی و نفی استکبار و استعمار لازم می دیدند به تولید داخلی بها بدهند. نگاهی به تاریخ ایران نشان دهنده وجود شخصیت هایی است که به هر دلیل تلاش کرده اند در مهیاسازی و فراهم ساختن زمینه های تولید ملی خواه از باب دشمن ستیزی به دلیل توجه به بالا رفتن توان اقتصادی جامعه اسلامی قدم هایی بردارند.

رفی برخی از این شخصیت ها به معنای نفی سایر زبندگان و تلاش گران این عرصه نیست. بلکه است عدم ذکر نام سایر علما و نخبگان برخاسته از ضیق وقت، محدودیت صفحات و دامنه گسترده ای از بزرگان دینی و شخصیت های ملی است، که تاریخ محمل آنها را ثبت نموده است. به سخن دیگری از اولین و برجسته ترین نکات در سیره زندگانی و سیره فردی و اجتماعی اینان همان فعالیت و تلاشی است که آنان را از خود به نمایش می گذارد. روشن است، از آنجا که این سیره زندگی، بر معیشت و تنظیم اقتصاد خانواده استوار است، اگر نبض اقتصاد به دست بیگانگان بیفتد یا دست کم در اقتصاد کشور وارد شوند و مردم با آنها معامله کنند، معاشات با بیگانگان در جامعه رواج می یابد و به صورت طبیعی و با گذر زمان، همه استعداد و دارایی کشور، در اختیار بیگانگان قرار می گیرد. بدین ترتیب، در این نوشتار تلاش شده است که با تبیین پی آمدهای توجه به تولیدات داخلی، نمونه هایی از رفتار عملی بزرگان دینی و نخبگان ملی ارائه شود. امید است که تهیه کنندگان رساله ملی از این نوشتار در ساخت برنامه هایی در این موضوع، بهره گیرند.